

Omgevingswet, participatie en lokale democratie

Frans Soeterbroek

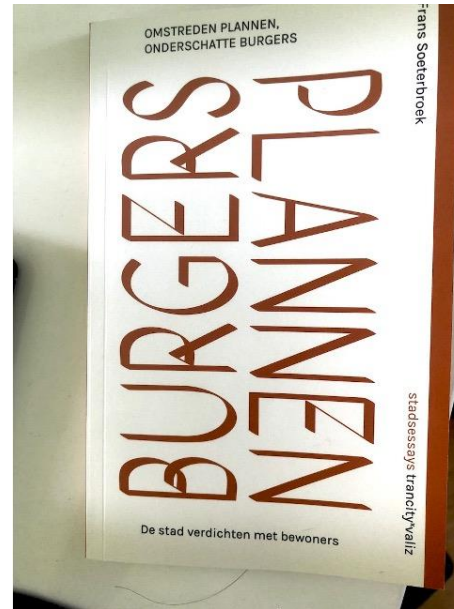
de Ruimtemaker @ruimtemaker

Gemeenteraad Groningen 6 december 2023

Mijn profiel

- socioloog, adviseur
- maatschappelijke gebiedsontwikkeling
- Bewonersinitiatief
- Buurtrechten
- Lokale democratie
- Erfgoed
- Omgevingswet
- Lichte sturing

→ 'samen stad en gemeenschap maken'

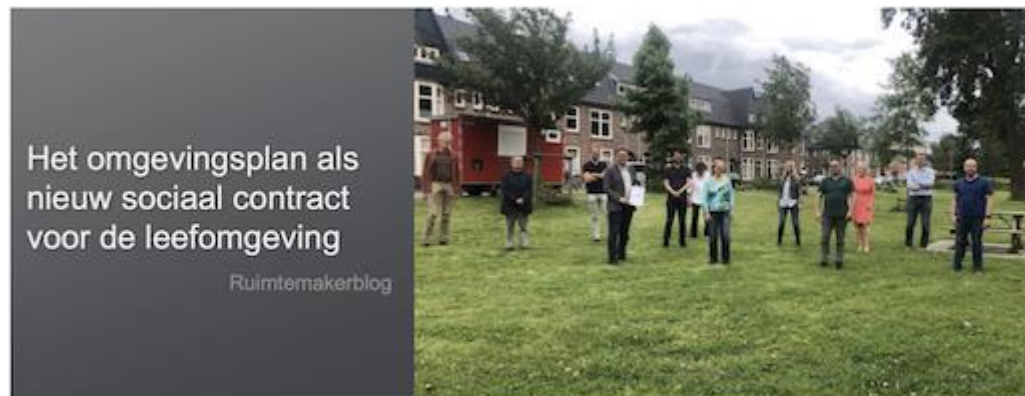
Een essay en handreiking van Frans Soeterbroek
(de Ruimtemaker)

Utrecht, oktober 2021

Pilot omgevingsplan Groningen 2020- 2021

- Samenwerking ambtenaren, bewoners, gemeenteraadsleden
- Hoe borgen we de belangen, faciliteiten, invloed van buurtbewoners en lokaal initiatief in ruimtelijke projecten?
- Hoe overbruggen we de kloof tussen stedelijk beleid en wat de buurt nodig heeft?
- Blijvende regie gemeente op (participatie in) projecten

Opinie Omgevingswet

De Omgevingswet is een vluggertje geworden en kent enorme risico's

Druk op de huizenmarkt, corona, stikstofproblemen en slechte ict zorgen voor een gevaarlijke situatie om de Omgevingswet in te laten gaan, waarschuwt Roeland van der Schaaf, wethouder te Groningen.

Roeland van der Schaaf 28 november 2020

ruimte en milieu / nieuws

Omgevingswet gaat 'hoop ellende' tweegbrengen

Voor de VTH-taken is de Omgevingswet een ramp, aldus Jozias van Aartsen en Winnie Sorgdrager. Ze willen de wet alsnog laten schrappen.

📄 Martin Hendriksma 📅 26 mei 2023

Opinie | Omgevingswet holt de democratie uit

24 september 2018 DOOR RICHARD SANDEE

BOUWPUT NEDERLAND

@Follow the Money

8 MAART 2022 · 7 MIN

Overheid deed nooit onderzoek naar nut miljarden kostende Omgevingswet: 'Een stuurloos project'

DANIËL VAN KESSEL

MIRA SYS

5 CONNECTIES

15 BIJDRAGEN

De overheid heeft nooit onderzoek gedaan naar de noodzaak van de nieuwe Omgevingswet, een megawet die 26 wetten over de leefomgeving moet vervangen. Dat zeggen toonaangevende juristen tegen Follow the Money. De regering negeerde stelselmatig belangrijke adviezen over de wet.

■ INTERVIEW

Wanneer mensen geen grip over hun leven ervaren, compenseren ze dat door zondebokken te zoeken, stelt de WRR

Mark Bovens onderzoeker WRR

Grip is een modewoord onder politici, maar de aandacht ervoor zou nog groter moeten zijn, zegt de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid in een rapport.

Floor Rusman • 29 november 2023 • Leestijd 4 minuten • Luisteren 09:03

Als je wilt dat inspraak leidt tot meer ervaren grip, moet er met die inspraak wel iets gedaan worden.

„Ja. Daarom maken wij ons zorgen over de Omgevingswet die binnenkort wordt ingevoerd. Daarin worden geen inhoudelijke eisen gesteld aan de kwaliteit van de burgerparticipatie bij bouwprojecten. We komen er samen wel uit, is de gedachte. Wij maken ons grote zorgen dat deze *laissez-faire* benadering ertoe leidt dat sommige groepen burgers en met name de kapitaalkrachtige projectontwikkelaars veel meer grip zullen kunnen uitoefenen op de omgeving dan anderen. Grip is soms een *zero-sum game*: meer grip voor de een is minder grip voor de ander. Dat betekent dat burgerparticipatie niet altijd de oplossing is voor onbehagen, maar die zelfs kan vergroten.”

Jullie noemen in het rapport nog veel meer maatregelen die de grip kunnen vergroten. Maar is het gevoel van controleverlies inmiddels niet zo groot dat dat druppels op een gloeiende plaat zijn?

„Wij hebben niet de pretentie dat alles vanzelf goedkomt als je dit allemaal doet, maar dit rapport geeft nadrukkelijk een richting aan. Daarnaast moet er meer collectieve grip komen, via de overheid. Er is een aantal grote maatschappelijke vraagstukken die de burger niet zelf kan oplossen: de ruimtelijke inrichting van Nederland, migratie en klimaatverandering. Wanneer burgers zelf geen controle kunnen krijgen, kijken ze naar anderen.

Gemeenten schrikken zelf van effect van het werken via de logica van de omgevingswet

▲ © Liselotte Kolthof

Hebben vastgoedbazen vrij spel in Deventer? 'Regels gemeente bieden veel te veel ruimte'

Een voormalig kantoorpand dat wordt omgebouwd tot appartementencomplex, voor mensen met verslavings- en andere psychische problemen. Het kan in de Deventer wijk Snipperling, omdat het pand de bestemming 'maatschappelijk' heeft, zoals veel panden in Deventer. „Zo wordt de stad overgeleverd aan 'de vastgoedmaffia'”, zeggen wijkbewoners. Volgens de gemeente zal het zo'n vaart niet lopen.

Paul Nolens 03-02-22, 07:11

- De gemeente Deventer erkent dat er in het nieuwe bestemmingsplan redelijk wat ruimte voor nieuwe ontwikkelingen is. „**Het is op deze manier opgezet om voor te sorteren op de omgevingswet die er aan komt. De bedoeling van die wet, en dus ook van ons bestemmingsplan, is om ontwikkelingen makkelijker te maken.** Als je voor iedere verandering in een pand een bestemmingsplanprocedure moet doorlopen, kost dat veel tijd en geld. Het frustreert ontwikkelingen”, zegt gemeentewoordvoerder Maarten-Jan Stuurman. Door 'maatschappelijk' veel toe te passen, denkt de gemeente niet dat er ongewenste ontwikkelingen ontstaan. „Bestemmingen zoals horeca, detailhandel of industrie wil je niet zomaar in een woonwijk. Bij maatschappelijk is dat anders. Dat wil je over het algemeen niet weigeren. Behoeftes in de wijken veranderen, en met dit nieuwe bestemmingsplan kan je daar makkelijker op inspelen”, zegt Stuurman.

Waar zitten zorgen bij hoe participatie in de omgevingswet is geregeld?

- Geen concrete verplichtingen, vul dat lokaal zelf maar in ('vormvrij')
- Brede definitie belanghebbenden (bewoners, bedrijven, belangenorganisaties, bestuurlijke partners) maakt het makkelijk inbreng bewoners weg te schrappen als deelbelang
- Gemeente kan niet voorschrijven hoe initiatiefnemer participatie uitvoert en mag vergunning er ook niet op afwijzen
- Geen waarborgen voor vroegtijdige invloed (internationale verdragen zijn sterker!!) en praktijk koekoeksklokparticipatie zal gewoon doorgaan
- Geen incentives en waarborgen om bewonersinitiatieven in ppsitie te brengen t.o.v. grote marktpartijen

Beeldvorming over gemeenten

- *‘ze zijn niet werkelijk geïnteresseerd in wat we willen’*
- *‘ze hebben hun plan al lang klaar’*
- *‘het grote geld regeert de stad’*
- *‘ze weten echt niet wat er speelt in de buurt’*
-

'Bedankt voor het meedenken, maar we doen het toch.' Het vertrouwen in de gemeente Groningen is zoek, raad moet in actie komen | opinie

Het wordt tijd dat de gemeente Groningen werk maakt van een nieuwe bestuurscultuur, stelt DVHN-verslaggever Frits Poelman. Opdat de stad niet vastloopt in haar eigen werkelijkheid, het contact met burgers definitief verliest en alleen nog weerzin wekt.

X Gemeente Amsterdam Zuidoost

1104 participatie-staking!

Zijn dit echt "onze" favoriete ontwerpen?

Stem op uw favoriete ontwerp voor K-Midden

Stemmen kan van 21 februari t/m 26 februari

stem niet!

Stem niet. De geboden opties komen niet voort uit de brede buurt en lossen nauwelijks de problemen op van de buurt waarvoor de buurt destijds de straat op is gegaan. Het ziet er vast allemaal heel mooi uit maar het wordt tijd dat we een echte stem en een eerlijk en inclusief proces krijgen en de kans een eigen ontwerp en wensen aan de politiek voor te leggen.

Quote van een van de adviesteamleden: 'Het participatie traject met bureau Wijde Blik is echt totaal niet een vertegenwoordiging van de buurt, en sterker nog, ik heb zelfs het gevoel dat de mensen die in het adviesteam zitten nauwelijks gehoord worden.'

Workshop 'Bouwen in K-Midden'

Zeg nu zelf, is dit K-buurt? Het lijkt wel Volendam!

Dit kan niet. Dit mag niet. Dit moet anders. Dit kan anders. Hart voor de Kbuurt, als onze brede buurt-coalitie, heeft daar ook voorstellen voor.

Laten we samen gaan voor een echte stem en een inclusief proces

maak een statement en kies niet!

Meer info: www.bit.ly/1104participatiestaking HartVoorDeKbuurt@gmail.com

Casus voormalige ambulancepost

Alternatief in de maak voor omstreden verkoop van Gronings Pepergasthuis

Erik van der Veen · 15 augustus 2020, 07:00 · Groningen

Deel dit artikel

Verbazing over groot wooncomplex op voormalige ambulancepost en oorlogsbunker Groningen

Op een goed geconserveerde en stevige oorlogsbunker in de stad Groningen mag een wooncomplex worden gebouwd. Omwonenden hebben bedenkingen tegen de grootte van het gebouw.

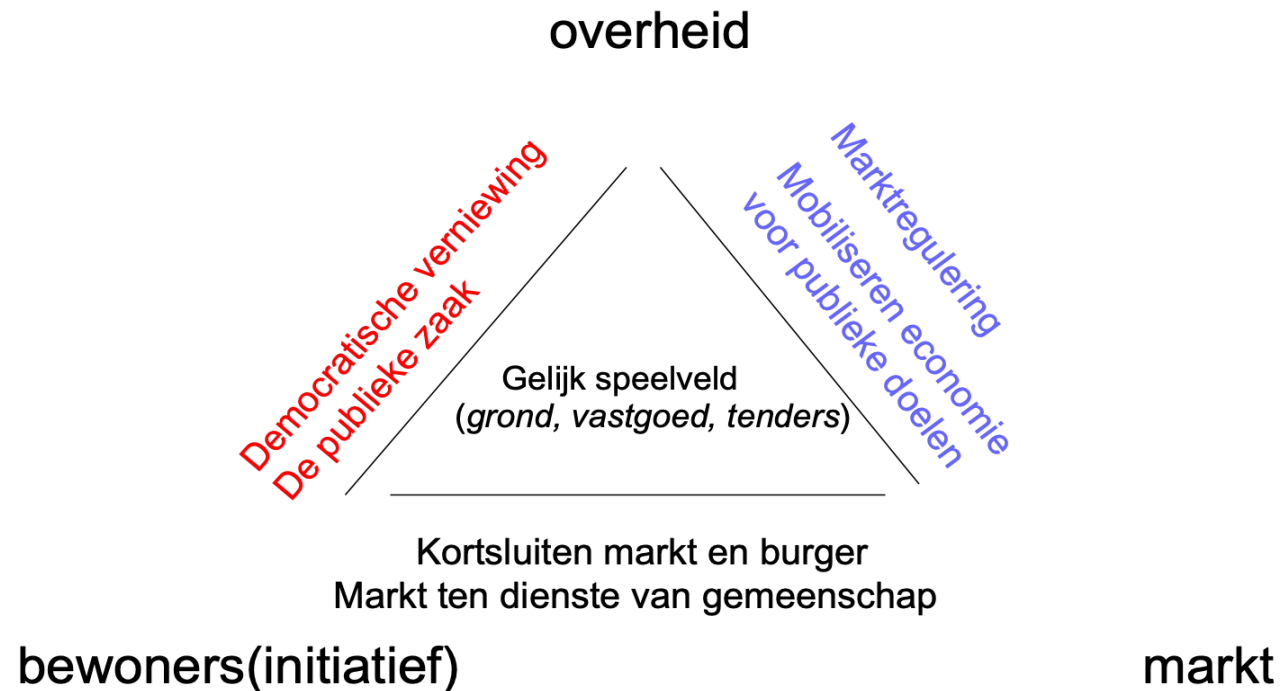

Wat gaat hier mis?

- Bewoners niet tijdig geïnformeerd over verkoop grond en over ruimte ontwikkelaar om appartementencomplex te bouwen
- Participatie met buurt wordt grotendeels overgelaten aan ontwikkelaar en al snel verengd tot beoordelen maquettes
- Stedenbouwkundige kaders en detaillering geregeld tussen gemeente en ontwikkelaar zonder bewoners
- Aanpassing bestemmingsplan in handen gelegd van de ontwikkelaar en wordt pas na vaststelling in college gedeeld met de buurt
- Gebiedsteam en ruimtelijke projecten lijken van verschillende planeet te komen
- Onverklaarbaar lange radiostiltes

De uitdaging is NIET betere participatie-instrumenten en wel bouwen aan eerlijker/democratischer speelveld

Gelijk speelveld in de driehoek overheid –bewoner - markt

Zes wegen om burgers (vroegtijdig) in positie te brengen bij invoering van de omgevingswet

1. hoofddoelen van de wet tastbaar maken in omgevingsplan
2. speciale instrumenten die buurt positie geven
3. stevige lijst advies en participatie bij buitenplanse vergunningen
4. burger als volwaardige partner bij vaststellen stedenbouwkundige kaders (speciale regeling samen stad maken bij ruimtelijke processen)
5. vastklikken participatieladder op hoger niveau
6. gemeente die altijd regie houdt op het participatieproces

Afrekenbaar maken initiatiefnemers op hoofddoelen omgevingswet

- Zorgplicht overheid en anderen voor een veilige en gezonde leefomgeving en voor ruimtelijke kwaliteit
- Evenwicht tussen het benutten en beschermen van de leefomgeving ('evenwichtige belangenafweging')

2- Instrumenten om bewoners in positie te brengen t.o.v. ontwikkelende partij

- buurt moet altijd beter worden van ruimtelijk project (buurtvoordeelovereenkomst)
- buurt die eigen omgevingsvisie mag maken/ opbouwen omgevingsplan vanuit de buurten
- verplichte omgevingsscan en/of bewonerseffectrapportage
- uitdaagrecht en andere buurtrechten
- verplichting om plannen op posters en borden aan te kondigen

▲ Een gele poster voor een nut in België. Op de poster staat een project aangekondigd. © Rosalie Thomassen

Vlaamse taferelen in Nijmegen: posters op ramen of deuren kondigen straks bouwplannen aan, net als in België

NIJMEGEN - Posters op deuren, ramen of op palen langs de weg [die de komst van nieuwe woningen of een renovatie aankondigen](#): in Nijmegen is het binnenkort waarschijnlijk realiteit. Op die manier wil de gemeenteraad inwoners beter informeren over bouwplannen in hun buurt. Een primeur.

Mitchel Suijkerbuijk 05-10-22, 12:04

3- stevige regeling buitenplanse vergunningen

Handreiking

Adviesrecht gemeenteraad
bij afwijkingen van het
Omgevingsplan

4- vroegtijdige betrokkenheid verankeren in ruimtelijk planproces

- conform intentie Verdrag van Aarhus uit 1998 ('in fase dat alle opties nog open liggen')
- invloed op de maatschappelijke en stedenbouwkundige kaders van een project
- vaststellen van een speciale participatieaanpak voor ruimtelijke projecten

5- vastklikken participatieladder op hoger niveau

- altijd niveau 1, 2 of 3, bewijslast bij gemeente of initiatiefnemer dat het niet kan
- participatieplan samen met bewoners maken
- bespreekbaar maken van de kaders (vaker keuze ambtenaar dan onvermijdelijk en gaan toch altijd schuiven)

6- Altijd regie houden als gemeente

- volgt logisch uit de vorige vijf punten
- bewoners zien als steunpilaren voor de publieke zaak i.p.v. beperkt deelbelang ('we hebben u nodig om het goed te doen')
- er is altijd gemeentelijk projectleider aanspreekbaar voor bewoners ook in fase dat initiatiefnemer aan zet is

Zeven wegen om niet afhankelijk te zijn van de participatie-elite

1. 'zwaan kleef aan' en lege stoelenmethode toepassen
2. methoden toepassen om 'de toekomstige bewoner' in het proces te brengen
3. wegblijven uit de zaaltjes (op straat, in de buurtkamer, bij de sportvereniging etc.)
4. al het werk in de buurt zelf doen en daar ook aanspreekbaar zijn
5. eerlijk gesprek over zorgen en dilemma's i.p.v. wegpoetsen van alles wat schuurt en 'leuke' participatiemethodieken
6. investeren in het opbouwwerk en sterke buurtorganisaties
7. burgerberaad (combineren met referendum)

in een voormalig schoolgebouw in Amsterdam-West organiseren buurtbewoners allerlei activiteiten. FOTO PATRICK POST

Wijk knapt al op met drie actieve bewoners

Wethouder enthousiast over aanpak achterstandsbuurt van onderaf

Hanne Obbink

Er zijn vaak maar drie buurtbewoners nodig om in een achterstandswijk een beweging omhoog op gang te brengen. Maar die bewoners moeten

niet louter dankzij subsidie bestaan. Ossel is ervan overtuigd dat deze aanpak werkt. "Door bewoners en wijkondernemers een duidelijke rol te laten spelen, kunnen in buurten bergen verzet worden met bescheiden middelen." Daar zijn ook te be-

paalde taken (bijvoorbeeld buurt huiswerk) wil aanbesteden bij zake lijke partijen. Ook hebben ze het recht om met een eigen plan een bouw te doen op gebouwen in de buurt. Eind vorig jaar bepleitte het Wetenschappelijk Instituut van het CDA

ONDERZOEK **Ongehoorde en ongeziene burger wantrouwt overheid**

Mensen die de overheid niet vertrouwen, zijn slecht geïnformeerd. Met die aanname maken onderzoekers van het Verwey-Jonker Instituut korte metten. Het groeiende wantrouwen heeft de overheid vooral aan haarzelf te danken.

Door Ron van Wonderen, Timo Peeters
15 april 2022

'Mensen verliezen het vertrouwen in de overheid en instituties.' We kunnen het elke dag wel ergens horen of lezen. Overigens net zoals de tegenovergestelde bewering:

Lager opgeleiden zijn ondervertegenwoordigd in burgerinitiatieven door gebrek aan geld, sociaal kapitaal, tijd en kennis. Maar er is meer, betoogt Vivian Visser: lager opgeleide burgers voelen zich ook te min om mee te doen of hebben een diepe afkeer van de overheid.

Door Vivian Visser
29 oktober 2019

Het wordt moeilijker om nieuwe woningbouwprojecten jarenlang te vertragen met bezwaarprocedures, blijkt uit plannen van minister Hugo de Jonge (Premium)

ad.nl

Bezwaar maken tegen nieuwbouw aan banden gelegd: 'Bij elk plan klimmen ...
Het wordt moeilijker om nieuwe woningbouwprojecten jarenlang te vertragen met bezwaarprocedures. Dat blijkt uit plannen van minister Hugo de Jonge ...

Raad van State: 'Geen enkele wet versnelt bouwprocedures, Omgevingswet nu invoeren risicovol'

Het aantal bezwaren tegen bouwplannen blijft fors toenemen. Dat zeggen twee juridische topexperts van de Raad van State in een exclusief interview met Cobouw. Ze twijfelen aan het nut van nieuwe wetgeving, zoals minister De Jonge nastreeft, en pleiten voor drastische maatregelen. "Misschien moet je wel minder bouwen in het Westen. Daarnaast is invoering van de Omgevingswet ongelukkig in een tijd van grote bouwopgaven."

📺 GEEF ARTIKEL CADEAU

🔗 DELEN

Rechter: meer ruimte voor burger

Bestuursrecht Rechters moeten uitvoeriger gaan toetsen of een door de overheid genomen besluit „evenredig” genomen is.

✎ Jos Verlaan · 2 februari 2022 · Leestijd 2 minuten

De uitspraken en de nieuwe wegingscriteria zijn een rechtstreeks gevolg van de Toeslagenaffaire.

ANP

De rechterlijke macht krijgt een menselijker gezicht. Rechters krijgen meer vrijheid om de individuele belangen van burgers mee te wegen in rechtszaken tegen de overheid. Het

“De rechtspraak, met de Raad van State voorop, onderzoekt sindsdien de eigen rol in de Toeslagenaffaire. De bestuursrechtspraak beloofde uit te zoeken of er misschien op meer terreinen „te streng” was geoordeeld en of het niet mogelijk was om in de toekomst **„responsieve rechtspraak te komen”, waarbij „meer mensgericht” wordt geoordeeld.**

Zo werd woensdag een individuele ontruimingsprocedure op last van de burgemeester van Harderwijk na geconstateerde drugshandel, een *testcase* voor de Grote Kamer, met de vraag of daar ‘mensgericht’ was geoordeeld. En of de bestuursrechter voldoende onderscheid had gemaakt tussen „geschiktheid, noodzakelijkheid en evenwichtigheid”, van aangevochten overheidsbesluiten.

Met de uitspraken van woensdag wordt volgens de Kamer **„expliciet” afstand genomen van het tot nu toe in de rechtspraak gehanteerde „willekeur-criterium”**: de rechter mag niet op de stoel van de bestuurder zitten. In welke mate bestuursrechters nu dat criterium mogen loslaten, is volgens de Grote Kamer afhankelijk van de individuele zaak. Rechters moeten zelf kiezen tussen „alle varianten van vol tot terughoudend”. Hoe zwaarder de belangen en hoe ernstiger de nadelige gevolgen voor de burger en „als het besluit inbreuk maakt op de mensenrechten”, dan zal de bestuursrechter „intensiever toetsen”.

Veranderdoelen omgevingswet

- **Integrale** i.p.v. sectorale aanpak in het fysieke domein
- Meer samenhang, **eenvoud** en flexibiliteit in procedures en regels ('voorspelbaarheid', 'planketen')
- **Versnelling** van projecten
- Meer ruimte voor **private initiatieven** ('ja, mits')
- **Decentralisatie** van keuzes

Maatschappelijke of collectieve gebiedsontwikkeling

- Ontvlechten logica van de markt en logica van het publieke belang met coalities voor de publieke zaak (overheid, corpo's, burger, middenveld) met markt in dienende rol
- Mede-regie burger op wat in buurt en stad gebeurt ('meervoudige democratie')
- Vervlechten ruimtelijke ontwikkeling met gemeenschapsontwikkeling
- Consequenter sturen op maatschappelijke kosten en baten (MPvE i.p.v. SPvE, LER naast MER,.....)
- Voortbouwen op wat er al is en al gebeurt en niet verschuilen achter de tekentafel (organisch)
- Bouwen voor de buurt en ruimte voor burgerinitiatief
- Stadhuis en tekentafel op straat

